

УДК 81'243–027.561

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Соколова С.В., к. пед. н.,
доцент кафедри іноземних мов
ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Стаття присвячена дослідженню підготовки сучасних фахівців з іноземної мови як засобу підвищення їхньої конкурентоспроможності й розвитку професійної мобільності. Визначено соціальне значення професійної мобільності у формуванні професійно-мовленнєвої компетенції. Проведено аналіз освітніх технологій і підходів у навчанні іноземної мови.

Ключові слова: професійна підготовка, професійна мобільність, професійно-мовленнєва компетенція, іноземна мова, конкурентоспроможний фахівець.

Статья посвящена исследованию подготовке современных специалистов по иностранному языку как средству повышения их конкурентоспособности и развития профессиональной мобильности. Определено социальное значение профессиональной мобильности в формировании профессионально-речевой компетенции. Проведён анализ образовательных технологий и подходов в обучении иностранному языку.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, профессионально-речевая компетенция, иностранный язык, конкурентоспособный специалист.

Sokolova S.V. MODERN SPECIALIST'S PROFESSIONAL MOBILITY DEVELOPMENT IN FOREIGN LANGUAGE EDUCATION

The article is devoted to the investigation of modern specialists' foreign language training as a means of competitiveness improvement and professional mobility development. Social significance of the professional mobility in professional-linguistic competence is defined. Educational technologies and approaches in foreign language proficiency are analyzed.

Key words: vocational training, professional mobility, professional-linguistic competence, foreign language, competitive specialist.

Постановка проблеми. Беручи до уваги курс розвитку України на інтеграцію в європейське політичне, економічне, освітнє, наукове, культурне співтовариство, актуальним стає питання підвищення якості підготовки з іноземної мови майбутніх фахівців. Володіння мовою інтернаціонального спілкування є однією з головних умов плідного співробітництва й розуміння в єдиному багатонаціональному просторі. Крім того, набуті свого часу знання вимагають постійного оновлення та поповнення. Іноземна мова є тим інструментом, володіння яким робить цей процес реальним, своєчасним і плідним, водночас підвищує конкурентоспроможність і професійну мобільність сучасного фахівця на світовому ринку праці.

На думку В. Мальцева, на заняттях з іноземної мови людина занурена в діяльність активного реагування. Її постійно спонукають до диференційованих дій: знайти відповідні еквіваленти, знайти синоніми й антоніми, перекласти з однієї мови іншою. Сама мова впливає на зміст і формування концептуальних основ багатьох дисциплін, оскільки думка не формулюється, а формується в мові. Через іноземну мову

відбувається уточнення термінологічних і концептуальних диференціювань, тобто термінологічного та концептуального змісту професійно-релевантних дисциплін, що сприяє розвитку професійного інтелекту, а через нього й інтелекту загалом [1, с. 83].

Олександр Музальов зазначає, що «сьогодні суспільство потребує ініціативних високоосвічених фахівців, здатних постійно вдосконалювати свою особистість і професійну діяльність, адекватно виконувати функціональні обов'язки, виявляти професійну мобільність» [2, с. 256].

Варто зазначити, що кожна дисципліна має значні можливості для розвитку професійної мобільності в студентів, але вивчення іноземних мов є одним із найбільш ефективних шляхів для формування професійної мобільності.

Нам імпує думка Л. Лесохіна, що професійна мобільність – явище багатоаспектне. З одного боку, це зміна позицій, зумовлена зовнішніми обставинами (відсутність робочих місць, низька заробітна плата, побутова неупорядкованість тощо). У цьому випадку мобільність продиктована необхідністю адаптуватися до реальних життєвих ситуацій. З іншого боку, мобіль-

ність можна розглядати як внутрішнє самовдосконалення особистості, основане на стабільних цінностях і потребі в самовдосконаленні [3].

На наш погляд, саме низький рівень мовної підготовки сучасних фахівців значною мірою знижує їх конкурентоспроможність. Через це питання навчання іноземної мови майбутніх фахівців є на сучасному етапі одним із найважливіших у підвищенні якості їхньої професійної підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми мовної підготовки сучасних фахівців перебували в центрі уваги таких науковців, як А. Алексюк, М. Данилов, А. Зінкевич, І. Лернер, В. Оніщук, В. Паламарчук та ін. Зокрема, ними визначено мотивації вивчення іноземної мови (Г. Рогова, С. Сінкевич); методики викладання (Н. Гез, С. Ніколаєва); педагогічну майстерність викладача (І. Зязюн), проблеми формування професійно мобільного кваліфікованого робітника (Л. Сушенцева).

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати підготовку сучасних фахівців з іноземної мови як засіб підвищення їх конкурентоспроможності та професійної мобільності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Іноземна мова у вищих навчальних закладах вже давно вийшла за рамки загальноосвітньої дисципліни. Сьогодні її варто розглядати як одну зі складових професійної підготовки поряд зі спеціальними дисциплінами.

За всієї різноманітності своїх функцій мова – це насамперед основний носій інформації різного роду. Залежності від того, до якої сфери діяльності належить той чи інший масив інформації, мовні засоби її вираження набувають більшу чи меншу специфічність, утворюючи підмови галузей наук, професій тощо. Отже, поряд із загальною мовною компетенцією фахівець повинен мати й професійно-мовну компетенцію, яку можна визначити як професійно значиму якість фахівця, що характеризується комплексом знань, умінь і навичок, які забезпечують йому можливість сприймати, розуміти й породжувати повідомлення, що містять специфічну інформацію, яка належить до певної професії фахівця.

У структурі професійно-мовної компетенції важливим є володіння спеціальною термінологією в обсязі, необхідному та достатньому для повного й точного опису об'єкта професії, оскільки терміни виражають основні поняття тієї чи іншої галузі знань і зв'язків між ними.

До цього часу навчання майбутнього фахівця такого роду знань і вмінь не ставило-

ся як одне із завдань педагогічного процесу. Однак, на наш погляд, наявність таких знань і вмінь у студентів, що опановують професію, має важливе значення, оскільки вони є центральною ланкою навчальної діяльності, а знання мовних засобів може сприяти більш глибокому розумінню й більш міцному засвоєнню навчальної інформації, тим самим підвищити ефективність навчальної діяльності, виступаючи як фактор її успішності.

Розвиток умінь перероблення інформації з іншомовних джерел під час навчання в немовному ВНЗ припускає формування на визначеному етапі в студентів умінь працювати з науковою літературою без допомоги викладача.

Відомо, що студенти стикаються з величезною кількістю технічної інформації іноземною мовою не тільки під час навчання, а й у подальшій професійній діяльності. Більшість студентів усвідомлює, що знання іноземної мови є необхідним для формування високого рівня професіоналізму. Крім того, магістранти й аспіранти гостро відчують брак вищезгаданих умінь і навичок для ефективної роботи над темою дипломної роботи, дисертації.

У зв'язку з цим стає необхідним пошук нових методів і підходів у навчанні іноземних мов, які базуються на основних професійних мовних потребах фахівців. Сьогодні викладачі іноземної мови професійного спрямування ведуть активний пошук ефективних технологій, які здатні істотно підвищити інтенсивність освітнього процесу. У цьому контексті значно зросла увага до когнітивної візуалізації інформації, зокрема використання фрейму як когнітивної структури та розкриття можливостей використання фреймових технологій у навчанні іноземної мови.

Американський дослідник Марвін Мінських є автором теорії фреймів, згідно з якою він визначає, що людина засвоює нові знання на основі активізації вже відомої, близької за значенням інформації, яка зберігається в її довготривалій пам'яті. Подальшими дослідженнями теорії фреймів займалися такі американські вчені, як Ч. Філлмор, З. Шенк та інші. Фрейм являє собою форму, яка прийнята в сучасній лінгвістиці для спрощеного схематичного зображення набору знань, що зберігаються в голові носія мови. Наприклад, фрейм-розповідь, а саме його структура:

- вступ;
- перехід до основної частини;
- основна частина;
- перехід до заключної частини;
- заключна частина.

Ця структура може бути використана для навчання різних видів монологу, вона може варіюватись і заповнюватись підтемами відповідно до професійно орієнтованого завдання. Марвін Мінських розглядає два види фреймів, які зараз прийнято називати статичними (або просто фреймами) та динамічними (сценаріями). Фрейм будь-якого виду – це та мінімально необхідна впорядкована інформація, що однозначно визначає певний клас об'єктів, те, що людина в разі потреби обирає зі своєї пам'яті. Фрейм можна уявити у вигляді мережі з вузлів (слотів) і зв'язків між ними. «Верхні рівні» в ньому чітко визначені, адже містять такі поняття, які є завжди справедливими щодо передбачуваної ситуації. На «нижчих рівнях» міститься багато особливих вершин-терміналів, що мають заповнюватись характерними прикладами або даними. У плані ієрархії запропонована така схема: субфрейм, фрейм, суперфрейм, система (група) фреймів. Під час навчання іноземної мови функцію таких фреймових структур виконують асоціативні малюнки, символи, схеми, опорні слова та графічні зображення, які сприяють спрощенню, візуалізації тієї інформації, яку необхідно засвоїти. Ураховуючи те, що під час сприйняття й розуміння матеріал потрапляє в пам'ять у згорнутому вигляді, вводити інформацію теж варто структуровано, використовуючи таблиці, схеми, графічні зображення тощо.

Оброблення і презентація інформації полягає в стисненні навчального матеріалу та введенні його короткого змісту у вигляді опори – знаково-символічного, схематичного, логічно послідовного зображення головного з широким використанням асоціацій. Використання фреймів на заняттях з іноземної мови інтенсифікує засвоєння інформації, що досягається внаслідок активізації пізнавальної діяльності студентів, які краще сприймають образну інформацію, схеми, символи, малюнки, як наслідок, навчальний матеріал стає доступним і легше запам'ятовується. Ідеться про те, що завдяки асоціативному механізму психіка людини працює краще, якщо система візуальних засобів представлення інформації підтримується всім арсеналом засобів виразності й образності. У цьому випадку інформація збагачується та візуальний канал здатний цей приріст адекватно і швидко, порівняно з вербальним каналом, транслювати до мозку. Побудова системи візуально-понятійного опанування інформацією сприятиме покращенню взаємодії між внутрішніми й зовнішніми планами, а також підтриманню та активації навчальної діяльності студентів. Робота з фреймови-

ми опорами дає студентам можливість не лише пасивно сприймати матеріал, а й доповнювати його, тим самим демонструвати якість засвоєння вивченого. Відповідно до мовленнєвого спрямування, можна виділити такі фрейми: лінгвістичні й тематичні, які передбачають формування в студентів навичок говоріння, вміння користуватися лексичним і граматичним матеріалом.

Також застосування проблемного підходу є результативним, тому що в цьому випадку навчальна мовна діяльність починає найбільш повно імітувати справжнє мовне спілкування, зростає позитивна мотивація навчання, іноземна мова виступає у своїй основній функції – засобу передачі й отримання нової інформації.

Варто підкреслити, що однією з особливостей професійної підготовки фахівців технічного профілю є лабораторний практикум із фахових дисциплін, який проводиться на вимірювально-діагностичних комплексах (ВДК), в структурі яких є персональний комп'ютер, що дає змогу використовувати ці комплекси для вирішення низки завдань. Аналізуючи алгоритм проведення лабораторних робіт на ВДК, можемо констатувати, що очевидно стає можливість використання цього виду роботи для вивчення фахової іноземної мови, так як всі етапи проведення роботи більшою мірою автоматизовані, а дослідник визначає порядок проведення роботи відповідно до поставленої мети й технічної документації. Отже, мовний елемент може бути включений в алгоритм виконання лабораторної роботи на етапах допуску до проведення роботи, підготовки до проведення експерименту, оформлення звіту.

Крім того, використання ПК дає змогу:

- змінювати складність індивідуальних завдань;
- визначати рівень запам'ятовування;
- здійснювати багаторазовий зворотній зв'язок, необхідний для контролю за процесом навчання та його коректування.

Зважаючи на те що лабораторний практикум охоплює різноманітні теми, їх виконання іноземною мовою дає студенту змогу вивчити фахову лексику з усіх тем, включених у лабораторні роботи. Виконання звіту іноземною мовою дає можливість письмового викладення матеріалу, тобто самостійного формування професійної іноземної мови.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, такий підхід до вивчення фахової іноземної мови є процесуально мотивованим, що інтенсифікує навчальний процес, сприяє формуванню й розвитку професійної мобільності майбутніх фахівців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мальцев В. Лінгвогуманітаризація підготовки держслужбовців / В. Мальцев // Вища освіта в Росії. – 2005. – № 2. – С. 82–85.
2. Музальов О. Місце та роль світоглядної культури у формуванні професійної адаптації учнів вищих професійних училищ / О. Музальов // Психолого-педагогічні основи професійної адаптації майбутніх фахівців : [монографія] / за ред. Г.П. Васяновича. – Львів : СПОЛОМ, 2008. – С. 255–276.
3. Лесохина Л.Н. К обществу образованных людей / Л.Н. Лесохина ; РАО, Ин-т образования взрослых. – СПб. : Гускарора, 1998. – 266 с.
4. Пентилюк М. Концепція когнітивної методики навчання української мови / М. Пентилюк, А. Нікітіна // Дивослово. – 2004. – № 8. – С. 5.
5. Лозовецька В. Інтеграція професійних знань у процесі навчання студентів / В. Лозовецька // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2000. – № 1. – С. 115–120.
6. Меркулова Л.П. Формування професійної мобільності фахівців технічного профілю засобами іноземної мови : дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.08 / Л.П. Меркулова. – Самара, 2008. – 454 с.
7. Професійна освіта : словник : [навч. посіб.] / уклад. С.У. Гончаренко, І.А. Зязюн, Н.О. Талалуєва та ін. ; за ред. Н.Г. Ничкало. – К. : Вища школа, 2000. – 392 с.
8. Минский М. Структура для представления знаний / М. Минский // Психология машинного зрения. – М. : Мир, 1978. – С. 249–338.

УДК 378:37.015.3+378.147

ХАРАКТЕРИСТИКА РІВНІВ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ФОРМУВАННЯ СПОРТИВНИХ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Тітова Г.В., к. пед. н.,
старший викладач кафедри спортивних ігор,
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

У статті подано визначення поняття «підготовленість майбутніх учителів фізичної культури до формування спортивних лідерських якостей в учнів основної школи». Розкрито структуру підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до формування спортивних лідерських якостей в учнів основної школи (когнітивний та операційний компоненти з відповідними показниками). Охарактеризовано три рівні підготовленості майбутніх учителів фізичної культури до формування спортивних лідерських якостей в учнів основної школи (високий, середній, низький).

Ключові слова: компоненти, показники, рівні підготовленості, майбутні учителі фізичної культури.

В статье подано определение понятия «подготовленность будущих учителей физической культуры к формированию спортивных лидерских качеств у учащихся основной школы». Раскрыта структура подготовленности будущих учителей физической культуры к формированию спортивных лидерских качеств у учащихся основной школы (когнитивный и операциональный компоненты с соответствующими показателями). Охарактеризованы три уровня подготовленности будущих учителей физической культуры к формированию спортивных лидерских качеств у учащихся основной школы (высокий, средний, низкий).

Ключевые слова: компоненты, показатели, уровни подготовленности, будущие учителя физической культуры.

Titova H.V. THE LEVELS CHARACTERISTICS OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS' PREPAREDNESS TO THE DEVELOPMENT OF SECONDARY SCHOOL PUPILS' SPORTS LEADERSHIP QUALITIES

In the article the definition of concept "future physical education teachers' preparedness to the development of secondary school pupils' sports leadership qualities" has been given. The structure of future physical education teachers' preparedness to the development of secondary school pupils' sports leadership qualities (cognitive and operational components with the corresponding indices) has been defined. Three levels of future physical education teachers' preparedness to the development of secondary school pupils' sports leadership qualities were characterized (high, intermediate, low).

Key words: components, indices, preparedness levels, future physical education teachers.